

односе који су у току. Повратно дејство може постојати само онда кад се одређен пропис има применити на већ завршена стања и односе. Ако су односи у току, не може се говорити о повратном дејству прописа уопште, а још мање о евентуално неуставном повратном дејству прописа органа друштвено-политичке заједнице.

Оспореном одлуком Савезног извршног већа није прописано да цене утврђене том одлуком важе од 1. октобра 1987. године (дакле пре него што је та одлука ступила на снагу), већ само то да ће нове цене, које важе после ступања одлуке на снагу, бити цене које су важиле на дан 1. октобра 1987. године. Стога се у овом случају не може говорити, уопште, о повратном деловању оспорене одлуке Савезног извршног већа, јер таквог деловања нема. Стога сама чињеница што су као основ за одређивање нових цена узете цене које су већ важиле пре доношења те одлуке не значи да та одлука има повратно деловање. Иначе, мора се имати у виду да је овде реч о политици цена, и да је Савезно извршно веће овлашћено да утврђује начин на који ће остварити ту политику, а то значи да има овлашћење да цене одређених производа одреди на начин којим ће, по оцени Савезног извршног већа, најбоље бити остварена политика цена коју оно утврђује. Отуда чињеница што су као нове цене утврђене оне које су већ постојале, ствара само привид повратног деловања прописа, иако таквог деловања с обзиром на речено, у ствари и нема, па нема разлога због кога би оспорена одлука морала бити оглашена неуставном. Још мање за то има основа кад је у питању наведени Закон, којим се не решава питање које је овде предмет спора, већ само утврђују одређена овлашћења Савезног извршног већа у утврђивању и остваривању политике цена.

(УСЈ, одлука У бр. 564/87, од 24. фебруара 1988)

Припремно *Борђе Бурковић*

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

ПРЕТВАРАЊЕ ЗАЈЕДНИЧКИХ ПРОСТОРИЈА У СТАНОВЕ

Представком Месне заједнице „Кадињача“, Нови Београд, и представкама грађана дата је иницијатива за оцену уставности Закона о надзибивању зграда и претварању заједничких просторија у станове. Оспорена је уставност Закона у целини и појединих његових одредаба и то: чл. 16, 18, 23, 31. и 33. Закона. Месна заједница „Кадињача“ оспорила је и уставност Одлуке Скупштине општине Нови Београд.

Према наводима нинџијатора, Закон је неуставан из више разлога: њиме је месна заједница лишена могућности одлучивања у погледу надзибивања стамбених зграда и претварања заједничких просторија у станове, Законом је дато овлашћење општини да уређује односе који могу да се уређују само законом. Скупштина општине може да донесе одлуку о надзибивању и претварању заједничких просторија у станове без сагласности носилаца права својине, носилаца права располагања и скупа станара, већ само на основу њиховог мишљења. Неуставно се врши национализација и експропријација приватне својине и одузима, односно ограничава право коришћења на заједничким просторијама друштвених правних лица, која су носиоци права располагања на посебним деловима зграде. Станари су онемогућени да управљају заједничким просторијама и нису у могућности да у редовном поступку остварују своја права. Накнада за одузето право коришћења на заједничким деловима зграде исплаћује се сразмерно грађевинској вредности тих делова, иако

су приликом куповине станова и ови делови плаћени по тржишној цени. Законом се омогућује и привремено исељавање из стана носиоца станарског права, уз услов да му се обезбеди на привремено коришћење други стан који само у погледу величине битно не погоршава услове становања, што значи да то може да буде било какав стан.

Према одредби члана 299, став 1, тач. 3. Устава СР Србије, Република у оквиру своје законодавне надлежности уређује систем просторног и урбанистичког планирања, стамбену изградњу, имовинско-правне и друге материјално-правне односе. У оквиру ових уставних овлашћења оспореним Законом, уређена су питања надзибивања зграда и претварања заједничких просторија у станове у функцији општег интереса утврђеног чланом 2. Закона. Према овој законској одредби, сматра се да је у општем интересу надзибивање и претварање заједничких просторија у станове којим се обезбеђује изградња станова под повољнијим условима, рационалније коришћење просторија и градског грађевинског земљишта и урбанизација градова, насеља градског карактера и других насељених места. У случају надзибивања зграде, као и у случају претварања заједничких просторија у станове у друштвеном интересу се одузима односно ограничава право коришћења заједничких делова зграда друштвеним правним лицима — носиоцима права располагања и носиоцима права својине на посебним деловима зграде, као и носиоцима станарског права на становима у друштвеној својини, на начин који не доводи у питање уставности оспореног Закона.

Према члану 26. Устава СР Србије, права организација удруженог рада и другог друштвеног правног лица у погледу непокретности и друга права у друштвеној својини могу се уз одговарајућу накнаду и по поступку који су прописани законом, одузети или ограничити само ако то захтевају на основу закона утврђене потребе планског уређивања простора или изградње објеката од друштвеног значаја или другим законом одређени општи интерес. Оспореним Законом утврђен је одредбом члана 2. општи интерес за надзибивање и претварање заједничких просторија у станове и тиме је остварен услов за ограничење права на непокретностима чији су титулари друштвена правна лица, уз одговарајућу накнаду, уз одређене услове и по поступку који је оспорени Закон и предвидео.

Носиоци права својине на посебним деловима зграде имају право трајног коришћења на заједничким деловима зграде који су у друштвеној својини. С обзиром да ово специфично право акцесорне природе произлази из права својине, његовим одузимањем, односно ограничењем ограничава се на одређен начин и обим овлашћења која има носилац права својине али се при том само право не доводи у питање. Законом су, наиме, таксативно предвиђени услови надзибивања и претварања заједничких просторија у станове, којима се, поред осталог, обезбеђује да ово претварање, односно надзибивање, буде целисходно и економично и у складу са наменом зграде, да се не угрожава стабилност зграде и не погоршава употребљивост њених посебних делова, итд. Будући да се према одредби члана 82. Устава СР Србије право својине може ограничити ако то захтева општи интерес утврђен на основу закона, окакво ограничење у оквиру је уставног овлашћења законодавца и у складу са уставним принципом израженим у члану 83. Устава СР Србије да се право својине остварује и у складу са друштвеним интересом утврђеним законом. Ограничење права својине, када то захтева општи интерес, не подразумева према Уставу пристанак власника непокретности, а оспореним законом је предвиђено да се у случају одузимања, односно ограничења права коришћења на заједничким деловима зграде тражи његово мишљење. Утврђивање накнаде за одузето право коришћења на заједничким деловима зграде према њиховој грађевинској вредности у оквиру је овлашћења законодавца из члана 26. и члана 82. Устава СР Србије да утврђује критеријуме одговарајуће, односно правичне накнаде, која оспореним Законом нису прекорачена. По становишту Суда, неосновано су оспорене и законске одредбе којима је предвиђено да се на поступак утврђивања накнаде за заједничке делове зграде примењују

одговарајуће одредбе Закона о експропријацији и да поступак утврђивања накнаде не задржава остваривање права на надзиђивање, односно претварање које је одобрио надлежни орган. Према члану 299, став 1, тачка 11. Устава СР Србије, Република у оквиру своје законодавне надлежности уређује и посебне поступке у областима у којима уређује друштвене односе. Према томе, упућивање на одредбе Закона о експропријацији и утврђивање одређеног поступка у уређивању друштвених односа обухваћених овим Законом засновано је на овлашћењу из члана 299, став 1, тачка 3. и тачка 11. Устава СР Србије.

Право коришћења заједничких просторија у стамбеној згради које имају носиоци станарског права произлази из станарског права на стану у друштвеној својини. Чланом 188. Устава СР Србије зајамчено је грађанину да на стан у друштвеној својини стиче станарско право којим му се обезбеђује да под условима одређеним законом трајно користи стан у друштвеној својини ради задовољавања личних и породичних стамбених потреба. Према томе, грађанину се Уставом гарантује станарско право ради задовољавања личних и породичних стамбених потреба, а колики ће бити обим и садржај тога права ствар је опредељења законодавца, зависно од друштвених интереса, потреба и могућности споразмерно степену друштвеног развоја. Дакле, и питање права коришћења заједничких просторија и ограничења тога права такође је ствар стамбени политике, наравно уз услов да се грађанину, носиоцу станарског права ограничењем права коришћења заједничких просторија не онемогући задовољавање стамбених потреба, што се чланом 10 и чланом 24. оспореног Закона и обезбеђује. У случају привременог иселења из стана када се носиоцу станарског права у смислу члана 16. Закона обезбеђује на привремено коришћење други стан којим се битно не погоршавају услови становања у погледу величине стана, не доводи се у питање право трајног коришћења стана из кога је носилац станарског права само привремено иселео. Оспореним Законом се не ограничава право станара да управљају зградом, како то наводе иницијатори, већ се под одређеним условима одузима, односно ограничава право коришћења заједничких делова зграде у циљу рационалнијег коришћења стамбеног простора у складу са друштвеним интересом.

Неосновани су наводи иницијатора у погледу овлашћења општинске и месне заједнице у уређивању друштвених односа обухваћених овим Законом. Њиме није дато овлашћење општини да уређује односе из законодавне надлежности и да ограничава право својине, јер су законом утврђени и прецизирани поступак и услови под којима се може вршити надзиђивање и претварање, а овлашћења општине предвиђена овим Законом су у функцији остваривања законодавне политике, што је у оквиру њених права и дужности предвиђених чланом 273. Устава СР Србије. Иницијатори неосновано сматрају да би месна заједница требало да одлучује о надзиђивању зграда и претварању заједничких просторија у станове. Законом су утврђени друштвени односи који су у смислу уставних овлашћења у законодавној надлежности Републике. Уставна позиција месне заједнице утврђена је чланом 130. Устава СР Србије и тиме је одређено њено место и значај у друштвено-политичком систему, који оспореним Законом нису доведени у питање.

Из наведених разлога Суд није прихватио иницијативу за покретање поступка за оцену уставности наведених одредаба овог закона.

(Решење Уставног суда Србије ИУ Ба. 155/85 од 21. I 1988)

ШКОЛСКА СПРЕМА И ЛИЧНИ ДОХОДАК

Уставни суд Југославије доставио је, на основу чл. 389. Устава СФРЈ, Уставном суду Србије иницијативу којом се тражи оцена уставности одредаба Правилника о основама и мерилима за распоређивање чистог дохотка и расподелу средстава за личне дохотке и заједничку потрошњу у Библиотеци града Београда, Београд од 30 IX 1986. године.

У представци упућеној Уставном суду Југославије наводи се да је оспореним одредбама предвиђен посебан додатак за положени стручни испит и магистратуру што је, по мишљењу иницијатора, неуставно, јер стручни испит и магистратура представљају услове за обављање послова, па стога не могу бити предвиђени као основи и мерила за стицање и расподелу личног дохотка.

Одредбама оспореног чл. 40. Правилника предвиђено је да радницима са положеним стручним испитом за послове и радне задатке које обављају припада одговарајући додатак (20, 17, 16 и 10 бодова) у утврђеном броју бодова, зависно од степена стручне спреме, а према чл. 41. Правилника магистрима наука припада додатак од 30, односно 20 бодова под условом да је Правилником о систематизацији послова и радних задатака у Библиотеци магистратура предвиђена као услов за обављање послова и радних задатака. На овај начин оспореним одредбама Правилника стручни испит и магистратура предвиђени су као посебан, додатни критеријум за расподелу личних доходака.

Табеларним прегледом Правилника о систематизацији послова и радних задатака Библиотеке града Београда из 1980. године за већи број послова и радних задатака предвиђен је положен стручни испит или магистратура као посебан услов за обављање тих послова.

Разматрајући оспорене одредбе чл. 40. и 41. Правилника, Уставни суд Србије је утврдио да ове одредбе нису несагласне са Уставом СР Србије и нису у супротности са Законом о удруженом раду.

По оцени Суда, школска (стручна) спрема, односно специјалност или академско звање и стручни испит не могу се предвидети као једини и основни критеријум за расподелу личних доходака, али могу бити један од основа за расподелу личних доходака, кад је то по природи ствари потребно.

Разматрајући остале одредбе оспореног Правилника (чл. 14—22), Суд је утврдио да положени стручни испит и магистратура не представљају ни једини нити основни критеријум за расподелу средстава за личне дохотке, па је решио да не прихвати дату иницијативу.

Одредбама чл. 168. и 179. Закона о удруженом раду и чл. 9. Закона о радним односима утврђено је овлашћење радника у основној организацији да самостално утврђују посебне услове за обављање послова и радних задатака, зависно од природе процеса рада, услова рада, врсте и обима послова у ООУР-у. Полазећи од наведених законских одредаба, као и одредбе чл. 126. Закона о удруженом раду, Уставни суд Србије је оценио да утврђивање посебних услова за обављање одређених послова и радних задатака не искључује могућност да се исти елементи предвиде као критеријуми за расподелу средстава за личне дохотке.

(Решење Уставног суда Србије IV бр. 535/87 од 18. II 1988)

ПОРЕЗ НА ПРОМЕТ — НАСТАНАК ОБАВЕЗЕ

Иницирано је покретање поступка за оцену уставности одредаба чл. 2, 7, 25, став 1. и 2. и члана 33, став 1, тачка 1. и 3. Закона о порезу на промет непокретности и права („Службени гласник СРС”, број 20/77, 59/82).

Према одредбама чл. 2. и 8. Закона, прометом непокретности и права сматра се и замена једне непокретности или права за другу непокретност или право. Обвезник пореза је сваки учесник у замени и то за непокретност, односно право које он даје у замену.

Иницијатор сматра нелогичним да замена стана у друштвеној својини не подлеже било каквим обавезама, а за замену стана у својини да се плаћа велики порез. На тај начин оспорени Закон доводи грабане у неравноправан положај и неправичан је према ономе ко је уз велика одрицања стекао стан у својини.

Према одредби члана 28, став 1. и 2. Закона, пореска обавеза настаје у тренутку потписивања уговора о преносу права својине, односно замени непокретности. Ако уговор о промету непокретности није сачињен у писменој форми, сматраће се да је пореска обавеза настала у тренутку када је купац, односно учесник у замени, ступио у посед непокретности. Одредбе члана 37, став 1, тач. 1. и 3. Закона су казнене одредбе којима су утврђене новчане казне за прекршај и то за обвезника пореза ако не пријави настанак пореске обавезе у законском року и за одговорно лице у суду, геодетској управи и другом органу који изврши оверу уговора о преносу права на непокретности без доказа о плаћеном порезу на промет и другим друштвеним обавезама.

Као разлог оспоравања одредбе члана 28, став 1. и 2. Закона иницијатор наводи да пореска обавеза треба да настаје у моменту судске овере потписа на уговору, када уговор постаје правно ваљан у смислу члана 4. Закона о промету непокретности, а не у моменту потписивања уговора, односно у моменту ступања купца у посед непокретности, како је оспореним законским одредбама предвиђено. Према наводима иницијатора, из наведених разлога су неуставне и одредбе члана 37. Закона јер не би требало да буде прекршаја у случају када се не пријави пореска обавеза након потписивања уговора и ступања у посед непокретности, будући да пореска обавеза не може тиме ни настати, већ овером потписа на уговору с обзиром да од тога момента уговор производи правно дејство у смислу члана 4. Закона о промету непокретности.

Одредбе члана 2. и члана 8. Закона неосновано су оспорене.

Порез на промет непокретности и права је инструмент пореске политике којом Република у оквиру Уставом утврђених права и дужности, уређује систем, изворе и врсте пореза и осталих дажбина. С обзиром да је замена непокретности по својој правној природи такође промет непокретности, утврђивање обавезе плаћања пореза и на овај вид промета у оквиру је уставних овлашћења Републике која оспореним законским одредбама нису прекорачена. Из наведених разлога иницијатива за оцену њихове уставности није прихваћена.

(Решење Уставног суда Србије IY бр. 14/84 од 21. маја 1987)

Припремио Томислав Вељковић

ОДЛУКЕ СУДА УДРУЖЕНОГ РАДА СРБИЈЕ

ВРШЕЊЕ ФУНКЦИЈЕ САМОУПРАВНЕ РАДНИЧКЕ КОНТРОЛЕ И ОДГОВОРНОСТ ЗА ТЕЖУ ПОВРЕДУ РАДНЕ ОБАВЕЗЕ

Радник је у предлогу за покретање поступка навео да је на збору радника изразио сумњу у тачност завршног рачуна о пословању основне организације за 1986. годину. Због тога је против њега покренут дисциплински поступак, а он оглашен одговорним за тежу повреду радне обавезе изношења нетачних чињеница у намери да се основној организацији умањи углед па му је изречена мера новчане казне. Радник сматра да наведену тежу повреду радне обавезе није учинио. Предложио је да суд удруженог рада усвоји његов захтев и поништи одлуку дисциплинске комисије о изреченој дисциплинској мери.

Основни суд удруженог рада у Титовом Ужицу је одлуком РО 1090/87. од 29. октобра 1987. године одбио стављени захтев. Првостепени суд је на основу списка дисциплинског поступка, саслушаних сведока и изјава учесника утврдио да је радник у оквиру једног облика самоуправног одлучивања изразио сумњу у истинитост завршног рачуна за